

Postboks 1301
N-8602 MO

Fylkesmannen i Nordland, Miljøvernavdelingen
v/Christian Brun-Jensen
Moloveien 10
8003 BODØ

Deres ref:
2007/1524

Vår ref:
\Skog Helgeland\2008

Dato:
14. april 2008

UTTALELSE TIL PLANARBEID - FREDNING AV SKOG PÅ STATSKOG SFs EIENDOMMER I KOMMUNENE GRANE, HATTFJELLDAL, HEMNES, RANA OG VEFSN.

Norsk Grotteforbund viser til **Melding om oppstart av planarbeid – fredning av skog på Statskog SF sine eiendommer i Grane, Hattfjelldal, Hemnes, Rana og Vefsn kommuner** av 7. februar 2008.

Norsk Grotteforbund er et nasjonalt samarbeidsorgan for enkeltpersoner og lokalorganisasjoner som driver med grotting. NGF har arbeid for vern av grotter og karstforekomster som en del av sin formålsparagraf, jf. §§ 3 og 4 i våre vedtekter. Grotter og karst dannes i kalkførende bergarter, som det finnes mye av i de 5 aktuelle kommunene. I områder med kalkførende bergarter er det alltid muligheter for å finne nye, verdifulle grotter og karstforekomster. Karst og ikke minst grotter er meget sårbare og representerer både estetiske og forskningsmessige verdier, se nedenfor. Verdiene i grottene kan bli skadet/ødelagt både av souvenirjegere, industri- eller utbyggingsvirksomhet eller ren og skjær vandalisme.

Skog som sådan og vern eller ikke vern av denne, har ikke så stor betydning for grotter og grottevern. Det som derimot kan ha betydning for grottene er anlegg i forbindelse med skogsdrift, for eksempel skogsbilveier, slike anlegg kan bidra til ødeleggelse av grotter, grotteåpninger og verneverdige forekomster i grotter. Selv om det er vern av skog som er motivet for fredningsarbeidet, mener Norsk Grotteforbund det vil være naturlig at det vektlegges i verneprosessen og i beslutning om vern, hvis det finnes andre verneverdige objekter i området, for eksempel grotter.

Norsk Grotteforbund ønsker med dette å gi sin uttalelse til planarbeidet. Vår uttalelse er delt i 4:

1. Karst- og grotteforekomster innenfor området.
2. Vernebestemmelser.
3. NGFs uttalelse til arbeidet fredning av skog på Statskog SF sine eiendommer i Grane, Hattfjelldal, Hemnes, Rana og Vefsn kommuner.
4. Forhold som gjør norske grotter verneverdige.

1. Karst- og grotteforekomster innenfor området.

I alle de 5 kommunene finnes store, viktige og verneverdige grotter og andre karstforekomster. Kjennskapen til grotter og karst i det aktuelle området er, som for de fleste andre områder i Norge,

lite strukturert og spredt på flere forskjellige personer. En person som kjenner spesielt godt til grottene på Helgeland er engelskmannen Trevor Faulkner, som i mange år drev feltarbeid på Helgeland for sin doktoravhandling om grottedannelse, se vedleggene 1, 2 og 3.

Norsk Grotteforbund vil spesielt nevne følgende grotter innenfor de aktuelle områdene:

- Hammarnesgrotta, som ble vernet ved kongelig resolusjon 6. januar 1967, ligger i området Gullfjell vestre.
- Akersvanngrotta i området Langtjørnlia er en spesiell grotte. Det er særlig viktig at åpningen til grotta ikke blir ødelagt.

I følgende av områdene er det observert karst og marmorbergarter:

- Langtjørnlia, Storelva-Stillelva, Tuvhaugen, Sirijorda, Almdalsforsen, Danielåsen, Fagerlia, Fisklausvatnet, Forradalen, Geitklauvmyra, Litle Fiplingdalselva, Stavasselva, Storvassåsen, Auster-Vefsna, Nordlia, Raudvatnet, Salomonbergan, Store Fiplingdalen, Storveltia utvidelse, Valmåsen-Søråsen og Varnvatnets nordside. Norsk Grotteforbund ber om at dere i det videre vernearbeidet er oppmerksomme på mulighetene for å finne grotter og karst i disse områdene.

Noen av grottene i Rana er for øvrig vernet ved kongelig resolusjon.

- 23. oktober 1931 ble følgende vedtatt med kongelig resolusjon:
I. I henhold til § 1 i lov om naturfredning av 25. juli 1910, jfr. lov av 14. juli 1916, skal de grotter som ligger på statens grunn i Nord-Rana almenning, g.nr. 147, bnr. 1, i Nord-Rana herred, Nordland fylke, være fredet mot beskadigelse av enhver art og mot at der borttas nogen som helst del av grottene eller hvad der måtte finnes av bergarter, metaller, planter, dyr eller dyrerester i eller ved grottene.
- 6. januar 1967 ble følgende vedtatt med kongelig resolusjon:
I medhold av lov om naturvern av 1. desember 1954, § 1, første ledd skal nedennævnte grotter i Rana herred, Nordland fylke, være fredet mot beskadigelse av enhver art og mot at det borttas noe som helst del av grottene eller hva der måtte finnes av bergarter, mineraler, planter, dyr eller dyrerester i eller ved grottene.

Fredningen gjelder disse grotter:

- *Hammarnesgrotten og Risahullet på Hammarsnes, gnr. 118, bnr. 1.*
- *Larshullet, Lapphullet, Persgrotten og Olavsgrotten i felles utmark på Bjørnå, gnr. 109, bnr. 1 og 2.*
- *Krystallgrotten på Malm av Malmhaug, gnr. 40, bnr. 2.*

2. Vernebestemmelser.

Som nevnt er det vern av skog som er motivet for fredningsarbeidet. NGF er derfor i tvil om vernebestemmelsene kan utformes med tanke på grottevern. Men hvis vernebestemmelsene kan omfatte grottevern, vil vi påpeke at det er viktig med gode vernebestemmelser som gir grottene i området et effektivt vern mot ødeleggelse. Bestemmelsene må gjelde både inne i selve grotta, i åpningen og i området utenfor som det er naturlig å se sammen med grotta.

I Fylkesmannens tilrådning til DN om opprettelse av Sjunkehatten er grotteinteressene meget godt ivaretatt i tilrådingen. Her nevnes særskilt:

- I §2, **Formål**, oppgis 7 formål med nasjonalparken. 1 av formålene er å *sikre grotter og karstformer mot all skade og mot at det fjernes biologisk eller geologisk materiale fra dem.*
- I §3, **Vernebestemmelser**, punkt 1.1, står *Området er vernet mot inngrep av enhver art, herunder ... fjerning eller ødeleggelse av inventaret i grotter.*

Også andre og mer generelle bestemmelser styrker grotteinteressene. NGF mener at hvis det er mulig bør lignende bestemmelser innarbeides i vernebestemmelsene for disse skogområdene.

Grottemiljøer over hele verden har anerkjent følgende regler for skånsom ferdsel i grotter:

- *Ta ingenting – bare bilder.*
- *Etterlat ingenting – bare fotavtrykk (og knapt nok det).*
- *Drep ingenting – bare tid.*

NGF ønsker at intensjonene i disse reglene blir innarbeidet i vernebestemmelsene for skogområdene.

Det vil også være en fordel om bestemmelsene inneholder en anmodning om at rapporter eller notater om nye grotte- og karstregistreringer innen verneområdet sendes forvaltningsmyndigheten.

3. NGFs uttalelse til arbeidet med fredning av skog på Statskog SF sine eiendommer i Grane, Hattfjelldal, Hemnes, Rana og Vefsn kommuner.

På grunnlag av det ovenforstående ønsker NGF å gi følgende uttalelse:

- 1. NGF mener at det beste for grotter og karstforekomster innenfor de aktuelle områdene, vil være at områdene vernes. NGF ønsker et så sterkt vern av områdene som mulig, i dette tilfellet vil det si naturreservater. Fordi det finnes kjente og verneverdige grotter i områdene Gullfjell vestre og Langtjørnlia mener NGF det er særlig viktig at disse områdene gis et sterkt vern.**
- 2. Hvis områdene ikke vernes som naturreservat, vil NGF foreslå at de vernes som landskapsvernområder.**
- 3. Uavhengig av type vern, mener NGF at vernebestemmelsene hvis mulig må utformes slik at grottene i området får et effektivt vern mot ødeleggelser.**

4. Forhold som gjør norske grotter verneverdige.

Nedenfor beskrives 5 av de forhold som gjør norske grotter verneverdige:

1. Grotter inneholder mange spesielle geologiske forekomster, som ofte er unike for grotter. Her nevnes dryppstein, månemelk (et såkalt "halvorganisk" og grøtaktig stoff), særegne mineralutfellinger vanneroderte steiner og fjellvegger m.v. Disse har det ofte tatt flere tusen år å danne, samtidig er de ofte meget lette å ødelegge.
2. Forskning har vist at grotter er unike databaser for kunnskap om hvordan klima, fauna, flora og isbreer har utviklet seg i Norge (og i andre land) gjennom de siste millioner år. Denne kunnskapen kan tilegnes fra i hovedsak to kilder: Ved studier av sedimenter og andre levninger (skjeletter) i grottene og ved å studere alderen på speleothemer (dryppstein) i grottene.
 - A. Det er meget vanskelig å finne sedimenter på landoverflaten i Norge som er eldre enn siste istid. Bare på meget beskyttede steder og der hvor iserosjonen har vært liten, f.eks. i grotter, har det vært mulig for eldre sedimenter å bli bevart frem til vår tid. Et godt eksempel på dette er isbjørnknoklene som ble funnet i ei grotte i Kjølpsvik i 1991, se kopi fra Nordlands Framtid lørdag 8. januar 1994. Disse knoklene er datert til å være 115.000 år gamle.
 - B. Studier av en fossil dryppstein fra Rana (datert til ca ½ million år vha. uran-serie dateringsmetoden) har fortalt oss at vi hadde tre på hverandre følgende varme perioder (mellomistider) hvor det var furu- og bjørkeskog under klimabetingelser som til dels var bedre enn i dag.
3. Mange grotter har med sitt absolutte mørke og lave energitilgang utviklet spesielle økosystemer. De norske hule-økosystemene er foreløpig lite undersøkt. Vi kan forvente at disse økosystemene, små og store, kjente og ukjente, vil være svært følsomme for forstyrrelser.
4. Mange grotter har blitt brukt til gravkamre og inneholder dermed store arkeologiske verdier. Et eksempel på dette er Daumannhola på Fauske, se kopi av artikkel fra Norsk Grotteblad nr. 34. Et annet eksempel på historiske funn i grotter er den 2900 år gamle bålplassen som i 1994 ble funnet i ei grotte i Ofoten-området, se kopi av artikkel i Aftenposten 20.05.1996.
5. Selve eksistensen av grotter, deres beliggenhet og retning m.v. kan gi mye informasjon om tidligere tiders klima og istider. Slik informasjon er vanskelig å få fra andre kilder. Dette gjør at selve området der det finnes grotter er verneverdig i seg selv.

Norsk Grotteforbund vil til slutt oppfordre Fylkesmannen i Nordland til:

- Alltid å være oppmerksom på og ta hensyn til grotter og de verdier de representerer, i sitt arbeid.
- Å informere NGF hvis dere får vite om tiltak som vil påvirke områder med karstlandskap og/eller grotter.
- Å ta initiativ til å få utarbeidet en verneplan for grotter. Dette er noe NGF har ivret for lenge.

Med hilsen for Norsk Grotteforbund

Anders Westlund, verneansvarlig
(Tlf. p: 75 51 64 99)

Vedlegg:

1. *Expeditions to south Nordland 1974-1986* av Trevor Faulkners, artikkel i Norsk Grotteblad nr. 19.
2. *Søndre Nordland 1987 og 1988* av Trevor Faulkners, artikkel i Norsk Grotteblad nr. 23.
3. *Søndre Nordland 1989-1994* av Trevor Faulkners, artikkel i Norsk Grotteblad nr. 31.
4. Kopi av artikler fra Nordlands Framtid og fra Arbeiderbladet lørdag 8. januar 1994 om 115 000 år gamle bjørneknokler i grotte i Tysfjord.
5. Kopi av artikkel fra Norsk Grotteblad nr. 34 om Daumannhola på Fauske.
6. Kopi fra Aftenposten 20.05.1996 om en 2900 år gammel bål plass som i 1994 ble funnet i ei grotte i Ofoten-området.